

M. Gubbels, C.J.H. Jansen (eds.), **Regio. Rechtshistorische opstellen aangeboden aan dr. P.P.J.L. van Peteghem** (Rechtshistorische reeks van het Gerard Noodt Instituut 53; Nijmegen: Gerard Noodt Instituut, 2010, vi + 298 p., ISBN 978 90 71478 80 2).

Bij gelegenheid van het bereiken van zijn 65-jarige en daarmee pensioengerechtigde leeftijd verscheen als eerbetoon voor de Vlaams-Nederlandse rechtshistoricus Paul van Peteghem van het Gerard Noodt Instituut van de Radboud Universiteit Nijmegen een bundel rechtshistorische opstellen. Het wetenschappelijke werk van Van Peteghem concentreerde zich vooral rond de institutionele en regionale rechtsgeschiedenis en de periode van de zestiende eeuw. Zijn vertrek betekent voor deze aandachtsgebieden in het Nijmeegse dan ook een flinke aderlating. De bundel, geschreven door collega's en oud-collega's, heeft de titel *Regio* gekregen, maar de bijdragen zijn, zoals het in dergelijke bundels vaker het geval is, nogal divers. Zo zijn er artikelen over Romeins pandrecht en over de afdwingbaarheid van verbintenissen sinds de receptie van het Romeins recht in continentaal Europa, over huurgronden op Curaçao, en over de Zeeuwse geestelijkheid als belastingbetaler in de zestiende eeuw. Een substantieel deel van de bijdragen heeft echter toch wel een regionaal uitgangspunt en handelt over de rechtsgeschiedenis van Zuidoost Nederland, in het bijzonder de provincies Gelderland en Limburg.

P.L. Nève komt op basis van dertiende- en veertiende-eeuwse schepenakten met nieuwe inzichten over de eerste vijf voogden van Maastricht.

R.C.M. Wientjes beschrijft hoe leden van de familie Van Delen in de vijftiende en zestiende eeuw het familiebezit in het kerspel Elden, thans een deel van Arnhem, beheerden en uitbouwden door middel van financiële en religieuze regelingen en omzetting van risicovolle leningen in veel gunstiger jaar- en lijfrenten. Het bouwspel stortte echter aan het eind van de zestiende eeuw in, toen de familieleden het kennelijk met elkaar aan de stok kregen.

G.H.A. Venner onderzocht de leenrechtspraak in het Overkwartier van Gelder, in het bijzonder in het ambt Krickenbeck. Competentievraagstukken tussen gerechten leidden tot reglementering die echter nauwelijks werd nageleefd. De hoge kosten van leenprocedures hadden bovendien tot gevolg dat deze nauwelijks werden gevoerd en men soms het verlies van leengoederen maar voor lief nam.

De bijdrage van M. Gubbels bespreekt de civiele procesgang in eerste aanleg voor het Hof van Gelre en Zutphen in de zestiende eeuw. Hoewel aangeduid als een verkenning legt de schrijver toch al veel bloot over de stijl van procederen alsook over de

uitoefening van het patronaatsrecht waarover twee, als voorbeeld gekozen, procedures uit Tiel handelen.

J.S.L.A.W.B. Roes doet verslag van de herontdekking van en de onderzoeken naar een zeventiende-eeuwse manuscript van Adam Huijgen met aantekeningen op het Zutphense landrecht. Hij legt eerst uit wat het verschijnsel van reformatie van het landrecht in de zestiende en zeventiende eeuw in Gelre inhield en waarom deze gereformeerde landrechten werden opgesteld. Hij beschrijft ook de commentaren en annotaties op het gereformeerde Zutphense landrecht en de proefschriften die erover verschenen. De annotaties van Huijgen worden in een van deze commentaren wel genoemd, maar andere verwijzen er opmerkelijk genoeg niet naar. Van Peteghem en Roes werken intussen samen aan een moderne uitgave van het gereformeerde Zutphense landrecht en de annotaties van Adam Huijgen.

C.J.H. Jansen richt zijn aandacht op de rechtsbronnenleer, en wel op de verhouding tussen het inheemse recht en het Romeinse recht, in het bijzonder in Gelre. Hij komt tot de conclusie dat de Gelderse rechtsgeleerde Johan Schrassert, die onder andere een commentaar schreef op het Veluwe landrecht, als praktijkjurist een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de terugdringing van het Romeinse recht als subsidiair recht en bevordering van het inheemse recht bij de Gelderse rechtscolleges en in het bijzonder het Hof van Gelre.

A.M.J.A. Berkvens ten slotte schrijft over de codificatie van het burgerlijk procesrecht in Pruisisch Gelre aan het eind van de achttiende eeuw en de rol van Peter Heinrich Coninx uit Geldern daarbij. Opmerkelijk is dat bij de hervormingsplannen het de plaatselijke rechters voortaan streng verboden werd te luisteren naar de adviezen van advocaten, terwijl zich vanaf de zestiende eeuw in verschillende gewesten in de Nederlanden juist de ontwikkeling had voorgedaan dat het inwinnen van rechtsgeleerde adviezen wettelijk werd voorschreven. Grootkanselier Von Carmer en Coninx als ontwerper van een nieuw reglement op de *Prozessordnung* en direct onderhandelaar met de Staten van Pruisisch Gelre wisten uiteindelijk na fikse tegenstand de Staten te winnen voor de hervormingspolitiek van Frederik II. Zo werd een stap gezet in de gelijkschakeling van de wetgeving in Pruisisch Gelre met die in de overige Pruisische Staten.

Ondanks de variatie in thema's zijn er toch een paar belangrijke lijnen te trekken uit de verschillende bijdragen. Zo blijkt dat het procesrecht in verschillende Gelderse territoria zich vanaf de zestiende eeuw tot eind achttiende eeuw in de stevige aandacht van de wetgever en de gerechtelijke praktijk mocht verheugen, vooral om hervormingen te realiseren. Daarnaast wordt aangetoond dat rechtsgeleerde commentaren op het Gelderse en Zutphense landrecht belangrijke inzichten kunnen opleveren over het inheemse recht, de codificatie daarvan, en over de verhouding van het inheemse en Romeinse recht in Gelre en Zutphen. Voor belangstellenden in de lokale en regionale rechtsgeschiedenis van Gelderland heeft de bundel dan ook het meest te bieden.

B.C.M. van Erp-Jacobs